

вай школы ў галіне тэорыі журналістыкі. Значна і тое, што Барыс Васільевіч быў добрым чалавекам, сціплым, усмешлівым, захопленым журналістыкай як справай жыцця. Быў прынцыповым і сумленным чалавекам той эпохі, калі гэтыя якасці лічыліся каштоўнымі (яны і сёння шмат каштуюць, але людзей такіх наўкол, на жаль, не шмат). Мне пашчасціла працаваць побач з ім у апошнія гады яго жыцця. І я сведчу, што ёсць такія людзі, пра якіх кажуць: чалавек-глыба, то бок, вялікі і ГЛЫБокі чалавек, Асоба, Майстар.

Сведчу, канешне, не толькі і не столькі я, галоўнае, што гэта сцвярджаюць яго вучні, якія сёння з'яўляюцца мэтрамі журналістыкі, прызнанымі аўтарытэтамі ў абранай прафесіі, яркімі асобамі. Так, раздзел «Памяці Настаўніка», з якога пачынаецца зборнік, адкрываецца артыкулам Васіля Вараб'ёва «Журналістыка — гэта лад жыцця», дзе аўтар у першых жа радках адзначае: «Дадзеную мудрасць усім нам падарыў Журналіст, Даследчык, Настаўнік Стральцоў Барыс Васільевіч. Прамаўляючы гэтае імя, выпускнікі журфака розных пакаленняў мяжы XX—XXI стагоддзяў не скупяцца на эмацыйныя ўспаміны, не абмяжоўваюцца ў слухныя развагах рэтраспектыўным “быў”. Часцей у настальгічных меркаваннях націскаюць на аптымістычным “ёсць” — у журналісцкай *творчасці кожнага паасобку* і цэлых рэдакцыйных калектываў. Трывалую думку акцэнтуюць на верагоднасці прадаўжэння яго здабыткаў і высылкаў у навуцы і педагогіцы» (с. 5). Справядлівыя і дакладныя словы. А калі экстрапаляваць вылучанае намі ў цытаце на сучасны інфармацыйны працэс, з'яўляецца адчуванне, быццам сёння вось сам феномен «творчасці кожнага паасобку» выходзіць на першы план у культуры, таму што пры пасярэдніцтве сучаснай віртуальнай прасторы неверагоднымі тэмпамі развіваецца менавіта індывідуальнае, «прыватнае» пісьмо, ці, як справядліва прыкмячае Арцём Кавалеўскі, выкарыстоўваючы тэрміналогію галандскага гісторыка Жака Прэсэра, «эга-дакумент» (с. 114).

Між іншым бясспрэчна, што ў стварэнні тэксту як «асабістага дакумента» (вызначэнне М. М. Бахціна наконт твора, у якім «пупавіна, што злучае героя з яго творцам, не абрэзана») вялікую ролю адыгрывае маштаб асобы. І на гэты конт вельмі ёмістае выказванне Барыса Васільевіча Стральцова прыводзіць у сваіх «Этюдках об учителе» Леанід Екель: «Человек по сути своей “глубоководное существо”. Он не может бесконечно без ущерба для духовной природы своей скользить по поверхности. Тем не менее все возможности для этого создаются. И возникает опасность того, что человек так и не встретиться с собственной глубиной... Бойтесь обмельчания души!» Па-першае, узгадаем разважанні пра «чалавека-глыбу» (і яшчэ раз пераканаемся ў невідавочных, але моцных сувязях паміж жыццятворчасцю і ўласна творчасцю), а па-другое, словы гэтыя маюць безумоўную каштоўнасць у кантэксце сучаснай культуры яшчэ і таму, што наўпрост праектуюцца на інтэрнэт-прасторы, якая, з'яўляючыся прынцыпова новай пляцоўкай для быцця асобы, вылучае значны шэраг новых патрабаванняў да журналіста-творцы. І рызыка слізгацення па паверхні пры гэтым узрастае тым хутчэй, чым больш спакуса лёгкай славы за кошт павялічанай актыўнасці ў блогах і інстаграмах, колькасці дробных, але знарочыста правакацыйных публікацый у сацыяльных сетках, культывацці «смажаных» фактаў, якія заведама прыцягнуць увагу аўдыторыі. Па зразумелых прычынах сучасныя інтэрнэт-тэхналогіі і быццё творцы ў віртуальнай культурнай рэальнасці не змаглі трапіць у кола даследчыцкіх пытанняў Стральцова, але майстар, як і ўсе вялікія празорцы, задоўга да з'яўлення самога феномена адчуў яго небяспечныя следствы, і найперш за ўсё — здрабленне душы чалавека.

Здаецца невыпадковым і тое, што ў кантэксце запытаў сучаснасці значную ўвагу тэарэтыкаў і практыкаў выклікае публіцыстыка, якая вызначаецца як «вышэйшы від грамадска-палітычнай літаратуры» (с. 26). З гэтага стральцоўскага тэзіса зыходзіць артыкул Таццяны Падалаяк «Публіцыстыка як індыкатар аксіялогіі журналістыкі». Даследчыца абагульняе меркаванні розных навукоўцаў і пад-

крэслівае, што «публіцыстыцы ўласцівая актуальнасць, сацыяльна-палітычная накіраванасць, азначнасць і ўменне ўздзейнічаць на грамадскую думку» (с. 30). Віртуальная публіцыстыка падымае на шчыт усе значныя характарыстыкі ўласна класічнага варыянта і надае яму яшчэ адну важную якасць — апэратыўнасць. І ў гэтым сэнсе публіцыстычнае слова сёння вельмі запатрабавана, а «публіцыстычнасць» выступае істотным фактарам жанраўтварэння сучаснага вэб-тэксту.

Увогуле даследаванні ў галіне жанраў журналістыкі, зробленыя Барысам Васільевічам Стральцовым, выклікаюць рэфлексію ў лепшых айчынных навукоўцаў і практыкуючых журналістаў. І пацвярджэннем гэтаму служыць, у прыватнасці, артыкул Таццяны Арловай «Метод Стральцова». Яна адзначае, што «в класификации, предложенной Б. В. Стральцовым, жанры отличаются по характеру объекта отражения, имеют конкретное назначение, разный масштаб выводов и обобщений, различаются по характеру языково-стилистических средств» (с. 21), і падкрэслівае, што «сама классификация журналистских жанров постоянно претерпевает изменения и “новые редакции”» (с. 21). Актуальнай у кантэксце нашай гаворкі з’яўляецца наступная выснова даследчыцы: «Сегодня главная жанровая особенность — освобождение от жанровых рамок, вполне свободное чередование документального, биографического, публицистического, художественного» (с. 22). Для кожнага сучаснага журналіста гэта вельмі важна — усведамляць, што інфармацыйная прастора сінтэтычная па сваёй натуре, што «жанры не следовало канонизировать», а «анализ реалий современной жизни органично или неорганично сочетается с жизнью автора текста» (с. 22—23). І вось тут зраблю важны, на мой погляд, акцэнт: ідэя сінтэзу ў рамках тэксту прыныпова неспалучаных рэчаў на той падставе, што аўтар «так бачыць», ідэя пераадолення абмежаванняў у жывым творчым працэсе, ідэя спалучэння рознастылёвых хадоў лунала ў паветры яшчэ сто гадоў таму ў мастацкай практыцы мадэрністаў і, безумоўна, паўплывала на сучаснае пісьмо. Больш за тое: нават першымі блогерамі сёння небеспадстаўна называюць тых мастакоў-публіцыстаў, якія стваралі свае «палотны» з фрагментарных тэкстаў, правобразоў сучаснага інтэрнэт-post.

Навуковая рэфлексія, звязаная з сучаснасцю журналістыкі, у артыкуле Людмілы Саянковай «Пасионарная личность» канцэнтруецца вакол генэзіса і развіцця такой значнай галіны культуры, як літаратурна-мастацкая крытыка: «В годы, когда еще не было столь тотального засилия массовой культуры, именно Б. В. Стральцов первым обратил внимание на то, что литературно-художественная критика может выйти за пределы параметров “воспитывать анализом”, быть “движущей эстетикой”, если одной из функциональных особенностей этого вида творческой деятельности будет установка на развлечение. Тонко чувствуя время, податливость журналистики на изменения, он первым уловил “амбивалентность” литературно-художественной критики в условиях социокультурных трансформаций: быть частью культурного поля и подчиняться законам и логике товарного производства и обмена. По этой причине в критике будут массовость, стереотипность, развлекательность» (с. 37). Мадыфікацыі сучаснай літаратурна-мастацкай крытыкі, якая, знаходзячыся ў віртуальнай прасторы, шырока карыстаецца магчымасцямі гіпертэксту, мультымедыйнасці, інтэрактыўнасці, актуалізуюць усе пазначаныя характарыстыкі. Ім збольшага надаецца новы сэнс, яны «працуюць» сёння на новы фармат сувязі аўтара, творцы і інтэрнэт-карыстальніка.

Асобных слоў заслугоўвае і навуковая дзейнасць Майстра. «З вышыні практычных гадоў, — падкрэслівае Алег Слука, — усё больш актуалізуецца каштоўная акалічнасць, якая заключаецца ў тым, што Б. Стральцоў адкрыў на факультэце журналістыкі вышэйшы творчы і інтэлектуальны прафесарскі калегіум. Сённяшнім маладым навукоўцам, якія ўладкоўваюцца на ўніверсітэцкую кафедру, абавязкова неабходна раўняць сваё жыццёвае крэда, навуковую і педагагічную кампетэнцыю па інтэлектуальных вышынях прафесара Стральцова» (с. 45—46). Бясспрэчна, для развіцця журналісцкай навукі было зроблена сапраўды шмат.

Адной з «гарачых» тэм для сучасных навукоўцаў, скіраваных на асэнсаванне прыроды творчасці, шляхоў мадэрнізацыі інфармацыйнай прасторы ўвогуле, застаецца тэорыя жанраў журналістыкі. Таму зразумела, што асобны раздзел зборніка прысвечаны непасрэдна тэндэнцыям і вектарам развіцця азначанай галіны. Цікавыя з агульнакультуралагічнага пункту гледжання назіранні знаходзім у артыкуле расійскай даследчыцы Кацярыны Выраўцавай «Теория жанров журналистики в условиях трансформации медиасистемы»: «Отдельно стоит сказать о влиянии эстетики постмодернизма на журналистскую творческую деятельность. Популярность колумнистики, развитие блогосферы, формирование так называемых авторских жанров — все это во многом обусловлено особенностями постмодернистской практики. Среди них наиболее влиятельны по отношению к жанрам журналистики, с нашей точки зрения, следующие: размывание границ между массовым и элитарным, профанным и сакральным, творческим и бытовым, подмена реально существующей картины жизни виртуальной реальностью, мозаичность композиции, всепроникающая ирония, интертекстуальность, игра как популярный способ диалога с аудиторией» (с. 56). Як кажуць, не зменшыць не дадаць. І ў гэтым кантэксце бяспрэчна своечасовай падаецца тыпалогія digital-жанраў, прапанаваная ў артыкуле іншага расійскага навукоўцы, Канстанціна Кіуру, які падкрэслівае, што «с возникновением глобального интернет-пространства возросла скорость работы журналистов, изменились сроки и частота сдачи материалов» і што «такой канал массовой информации, как интернет, влияет не только на форму, скорость передачи информации, но и на ее содержание и жанровую форму» (с. 63). З вылучаных і грунтоўна пададзеных жанравых трансфармацый звернем увагу на такія ноўшасці, як падкаст і мультыскрыпт: «Подкаст (Pod — производное от iPod и Cast — от Broadcast — радио- или теле вещание) — цифровая запись, радио- или телепрограмма, которую можно скачать из Интернета» (с. 65); «мультискрипт (англ. Interactive video — интерактивное видео) можно сравнить с “Картой сайта”, которая имеется у большинства онлайн-ресурсов, главным предназначением которого является упрощение навигации в рамках одного большого видеоматериала» (с. 66). Дарэчы, культуралагічна цікавым бачыцца той факт, у адпаведнасці з якім шматлікія сутнасныя характарыстыкі digital-жанраў так ці інакш абумоўліваюцца карыстальніцкімі попыткамі на спрашчэнне, шпаркасць і зручнасць спажывання інфармацыі. І гэта, канешне, паказальна.

Між тым, не гледзячы на нарастаючую «пагрозу» з боку інтэрнэту, працягвае сваё развіццё тэлебачанне. Тыпалагічную мадыфікацыю сучасных тэлежанраў прапануе Алесь Кузьмінова, зыходзячы з таго што «канвергенцыя, камерцыялізацыя вясчальных СМІ, скіраванасць на інфатэйнмэнт — тэндэнцыі, якія, з аднаго боку, прыводзяць да паспяховага задавальнення глядацкага запыту праз пашырэнне асартыменту тэлевізійнай прадукцыі, але пры гэтым, нараджаюць цэлы шэраг тэрэтычных праблем, якія пераўтвараюцца ў сапраўдныя выклікі для сучасных даследчыкаў» (с. 71). Абапіраючыся на дыскурсны падыход, даследчыца вылучае пяць груп жанраў, то бок навінныя (факталагічныя), аналітычныя, інфармацыйна-забаўляльныя, мастацка-забаўляльныя, рэкламныя; яны, у сваю чаргу, класіфікуюцца, але толькі першыя тры прапануюцца да ўжывання ў галіне тэорыі журналістыкі на той падставе, што «прадукты, якія ўвайшлі ў тры групы жанраў тэлежурналістыкі, звычайна характарызуюцца серыяльнасцю (у адрозненне, напрыклад, ад музычных відэакліпаў) і непасрэдным дачыненнем да аб'ектыўнай рэчаіснасці (у параўнанні з тэлефільмамі), іх вытворчасць заўжды кантралюецца калектывам тэлевізійных рэдакцый <...> і вымагае збору і інтэрпрэтацыі вялікага аб'ёму інфармацыі з мэтай адпавядаць зафіксаванаму хранаметражу. <...> апісаныя праграмы першаснай мэтай маюць інфармаванне і/або выхаванне ў імператывнай форме ці праз інфатэйнмэнт і валодаюць пэўнай грамадскай значнасцю» (с. 75). Такім чынам, даецца канкрэтны стрыжань, на які мае рацыю нанізваць

практычныя назіранні за канкрэтнымі экраннымі прадуктамі, рабіць практыка-арыентаваныя высновы, шукаць шляхі суладдзя паміж рознымі сродкамі масавай камунікацыі на зменлівым інфармацыйным полі. І зноў жа ўзбагачаецца навуковае ўяўленне аб сучаснай тэлежурналістыцы.

Абагульняючае гучанне ў прадстаўленым раздзеле зборніка мае артыкул Вольгі Самусевіч «Жанры сучаснай журналістыкі: фармальна-структурны аспект». Форма сёння сапраўды асэнсоўваецца як надзвычай важкая катэгорыя філасофскага кшталту. Дваццатае стагоддзе (а тым больш дваццаць першае) паставіла культуру перад шматлікімі выклікамі, прымусіла творцу шукаць асабісты ўнікальны стыль, вызваляцца з-пад прэсу традыцыяналізму. Дарэчы, славы мастак Казімір Малевіч пазначыў, што «каждая форма свободна и индивидуальна». І гэта, як ні дзіўна на першы погляд, сугучна жанравым пошукам у галіне журналісцкай творчасці. Нездарма ў якасці эпіграфа да артыкула даследчыца абрала наступныя радкі Б. В. Стральцова: «У каждого жанра — индивидуальный облик» (с. 88). Вельмі важным бачыцца акцэнтаванне на рэканструкцыі сутнасных сувязяў паміж кампазіцыйна-архітэктанічнымі асаблівасцямі жанраў і зместам журналісцкіх тэкстаў, увасабленнем нацыянальнага светапогляду, светаадчування: «Журналісцкія жанры ўтвараюць пэўны слой інфармацыйных патокаў, які нясе ў сабе адлюстраванне бягучай рэчаіснасці, адбітак жыцця беларускага соцыуму, таму адпаведным чынам структурыруюць цыркулюючую ў аб'ектыўнай рэчаіснасці інфармацыю. Нацыянальна-культурная спецыфіка арганізацыі інфармацыйнай прасторы праяўляецца не толькі ў выглядзе розных спосабаў структурызацыі інфармацыйнага патоку, інакш кажучы, на ўзроўні медыяфармата, але і на ўзроўні зместу, у адборы ключавых паняццяў — канцэптаў — для фарміравання тэкставай прасторы» (с. 92). На фоне працэсаў глабалізацыі і непазбежнага нівелявання пэўных уласцівасцей першапачаткова розных культур уяўляецца бяспрэчнай неабходнасць адсочваць менавіта нацыянальныя варыянты быцця медыясферы; акрамя ж таго, «задача сучаснага даследчыка медыяжанраў ускладняецца неабходнасцю аналізу карэляцыі спецыфікі члянэння тэксту з яго змястоўна-тэматычным нападуненнем; вызначэння ролі дыскрэтных кампазіцыйных адзінак, у тым ліку іканічных, у складзе цэлага; раскрыцця механізмаў узамадзеяння вербальных і паралінгвістычных сродкаў; прагназавання магчымасці адэкватнага дэкадзіравання інфармацыі і інтэрпрэтацыі яе чытачом» (с. 92—93). Сказанае выключна актуальна яшчэ і таму, што сучасны чытач, спазнаўшы ў віртуальным сваім жыцці спакусу лёгкага самавыразу, імкнецца да неабмежаванай свабоды ў інтэрпрэтацыі тэксту; знакамітая формула творцы-мадэрніста, выяўленая на пачатку XX стагоддзя А. Г. Горнфельдам — «я мастак, я так хачу», трансфармавалася ў XXI стагоддзі ў «я чытач, я так хачу». Камунікатыўная роля чытача неўзабаве пашырылася; сучасны аўтар, каб дасягнуць адэкватнага ўспрымання з боку аўдыторыі, павінен няспынна шукаць баланс нават паміж самымі дробнымі ўзроўнямі формы і зместу тэксту, які адпраўляецца ў свабоднае плаванне па хвалях вялікай інфармацыйнай прасторы. Творчае «я», такім чынам, робіцца прэрагатывай ужо не толькі «адрасанта» камунікацыі, але і «адрасата», і гэта немагчыма не ўлічваць, абіраючы ці, лепш сказаць, выпрацоўваючы метадалогію ўласнай журналісцкай творчасці.

Лагічна, дарэчы, што наступны раздзел навуковага зборніка прысвечаны якраз мастацка-публіцыстычным жанрам: менавіта яны ў сілу сваёй спецыфікі аказваюцца скіраванымі на «вольную трактоўку». І таму аналіз эсэісцкага метаду ў кантэксце існавання сучаснай благасферы, прадпрыняты Раісай Меляшэвіч у артыкуле «Использование эссеистского метода в современной блогосфере» пападае, як кажуць, не ў брыво, а ў вока. «Аудитория с удовольствием читает новости на интернет-порталах, а за их интерпретацией обращается к авторам многочисленных блогов» (с. 119), — фіксуе даследчыца і адначасова звяртае

нашу ўвагу на гэтую важную прыкмету часу, працякаючага пад знакам інтэрнэт-камунікацыі, якая, у сваю чаргу, адкрывае нявіданую прастору для рэпрэзентацыі аўтарскага «я» і яго інтэрпрэтацыі інтэрнэт-карыстальнікамі. Увогуле на працягу XX стагоддзя творцы імкнуцца знайсці максімальна дзейсныя «рэцэпты» самавыразу ў сваіх тэкстах, адлюстравання рэчаіснасці, прапушчанай праз сябе. Мабыць, таму такую папулярнасць набылі за гэты час і дакументальна-мастацкія творы, «традыцыя якіх на Беларусі вядзе свой радавод яшчэ з летапісных часоў» (с. 125). Галіна Тычко ў артыкуле «Дакументальны пачатак у мастацкай публіцыстыцы Беларусі» прасочвае генезіс айчыннага «рамана галасоў» — «споведзяў, сведчанняў і дакументаў чалавечай душы» (с. 126), і, бясспрэчна, гэта важна для паразумення нашай нацыянальнай творчасці.

Але вернемся да глабалізацыі. У раздзеле «Камунікатыўныя практыкі сучаснага медыйнага асяродка» шэраг артыкулаў так ці інакш закранае праблему быцця журналістыкі ў межах працэсаў міжкультурнай адаптацыі, сутыкнення нацыянальнага і глабальнага, глабальнага і індывідуальнага. Так, Ганна Басава ў артыкуле «Асаблівасці міжкультурнай камунікацыі ва ўмовах глабалізацыі» адзначае: «Новая глабальная агульнасць сутыкаецца з такімі сацыяльнымі з’явамі, як няроўнасць стартавых магчымасцей, фундаментальныя адрозненні ў культуры і ладзе жыцця народаў Захаду і Усходу, знікненне мноства традыцый, звычаяў, стыляў паводзін, праблема прызнання іншай культуры» (с. 132). Даследчыца пераканаўча паказвае на з’явы, якія «змяняюць дынаміку культуры ў самых глыбінных яе асновах» (с. 132), падкрэслівае, што «міжкультурная камунікацыя грунтуецца на працэсе сімвалічнага ўзаемадзеяння паміж індывідамі і групамі, культурныя адрозненні якіх можна распазнаць» (с. 133). Фактары, што абумовілі асаблівасці сучаснай міжкультурнай камунікацыі, спецыфічныя рысы апошняй, яе ўплыў на медыйную прастору — усё гэта трапляе ў фокус даследавання і набывае вялікае значэнне для асэнсавання намі сёння агульнакультурных змен.

«А изменения в культуре сейчас огромны» (с. 145), — з такога пасылу зыходзіць артыкул расійскіх навукоўцаў Ліліі Ягоравай і Дзмітрыя Туманова «Журналистика периода постмодерна: глобализация vs индивидуализация». Аўтары паказваюць на розныя бакі камунікатыўных працэсаў сучаснасці: негатыўныя («журналист может конструировать любую реальность, используя отобранные из действительности факты» (с. 146)), станоўчыя («компьютер превратил электронные средства массовой коммуникации в глубоко личную связь» (с. 146)), бясспрэчныя («дополнительный компонент “компьютер” не просто привнес в общение новые технологии, но и усложнил сам процесс коммуникации, значительно трансформировал его» (с. 147)), пераканаўчыя («сегодня массмедиа позволяют “читателю” реализовать себя как элемент бытия, а не просто потребителя информации» (с. 147)). Даследчыкі фіксуюць цікавы парадокс: «Сегодняшний потребитель-“читатель” предпочитает индивидуально-личностный подход к формированию информационного потока, тогда как массмедиа нацелены на массовое производство информации, причем часто они политически ангажированы и коммерциализованы, превращая создаваемые потоки новостей в товар, распространяющийся по принципам свободной рыночной торговли» (с. 149). Такім чынам, перад сучаснай журналістыкай паўстаюць новыя выклікі, і яна ў проціборстве глабальнага і індывідуальнага нясе адказнасць за баланс.

Дарэчы, праблема адказнасці журналістыкі вельмі шырокая, і на гэта звяртае нашу ўвагу артыкул Віктара Іўчанкава «Журналистыка — прафесія асаблівай вербальнай адказнасці». Аўтар аргументавана і паслядоўна раскрывае сутнасць медыятэксту і яго ролі ў жыцці грамадства, падкрэслівае, што «ў выявах аўтарскага “я” журналіста праглядаецца аблічча часу, месца і вымярэнне людскай далучанасці да працэсаў пазнання навакольнага свету» (с. 157—158) і што «прырода, характар, асаблівасці СМІ ў сеткавай прасторы вызначаюцца важным для раз-

віцця мовы фактарам дзеяння тэорыі эканоміі маўленчых намаганняў» (с. 160). І сапраўды, немагчыма недаацэньваць істотны ўплыў журналістыкі на сучаснасць, вербальны вобраз якой яна стварае.

Немалаважным бачыцца і фактар росту ўдзельнай вагі PR-дзеянасці ў інфармацыйнай прасторы. Ірына Сідорская ў артыкуле «Связи с общественностью и журналистика: сближение коммуникативных практик» абгрунтоўвае працэсы ўзаемадзеяння якасных характарыстык сферы PR і журналістыкі, спасылаючыся на тое, што «хотя PR-информация действительно обладает свойствами инициированности, оптимизированности, селективности, это не противоречит ее соответствию базисным принципам, предъявляемым к журналистской информации, — достоверности, правдивости, полноты, точности и своевременности» (с. 170). На думку даследчыцы, «PR-специалисты и журналисты выступают не как контрагенты, “герои” и “антигерои”, а как представители единой команды» (с. 171), і наша сучаснае жыццё з яго ўскладнёнай схемай камунікацыі, безумоўна, спараджае і новыя спосабы ўзаемадзеяння суб'ектаў і прадукцоўцаў інфармацыі. І апошнія, канешне, выпрацоўваюць стратэгіі суіснавання.

Між тым, камунікатыўная карціна сучаснасці была б няпоўнай без асэнсавання ролі ў ёй візуальнага кантэнт. Віктар Шымолін у артыкуле «Мегафотожурналистика в период визуальной эволюции мультимедийного пространства нового времени» разважае аб пераходным перыядзе фотажурналістыкі як феномена «художественного документализма» (с. 175) і адзначае, што «коммуникативно-технологический подъем и информационный взрыв конца XX — начала XXI века создал новую реальность, не имевшую аналогов в прошлом — мегафотожурналистику» (с. 175). Пры гэтым «эстетическая функция иллюстрации в электронном издании нового времени отошла как бы на второй план, уступая место ее эксклюзивности» (с. 177). Адзначым, што самы фактар эксклюзіва сёння займае выключнае месца ў камунікатыўнай практыцы ўвогуле.

Асобную ролю ў медыйнай прасторы адыгрывае вэб-журналістыка. Ёй прысвечаны ў зборніку і асобны раздзел. Расійская даследчыца Варвара Гарнавая ў артыкуле «Специфика функционирования социальных медиа» аналізуе феномен сацыяльных медыя, якія прайшлі «сложный путь развития от примитивных электронных досок объявления до многозадачных площадок» (с. 187). У артыкуле падкрэсліваецца актыўнае супрацоўніцтва паміж прафесійнымі СМІ і блогерамі, ідзе гаворка аб спрэчках наконт пагрозы поўнай падмены журналістаў непрафесійнымі аўтарамі, аб тэндэнцыях да персаналізацыі, прывабных для аўдыторыі, у прыватнасці, магчымасць фармавання незалежнага меркавання, «в то время как журналистский контент воспринимается как интерпретация позиции собственника средства массовой информации» (с. 188). Фактычна мы знаходзім яшчэ адно пацвярджэнне нашых разважанняў, паводле якіх сучасны карыстальнік глабальнай сеткі імкнецца быць незалежным «творцам», «стваральнікам» уласнай камунікатыўнай сістэмы. І, безумоўна, усё гэта вядзе да шэрагу змяненняў у журналістыцы. З гэтай нагоды, напрыклад, Аляксандр Градзюшка звяртаецца да праблемы трансфармацыі жанраў у артыкуле «Современные мультимедийные форматы аналитических жанров журналистики». Даследчык акцэнтуюе ўвагу на двух важных фактарах, якія паўплывалі на мультымедыйныя фарматы сучаснай вэб-журналістыкі: «Первый — развитие мобильных платформ как следствие доступного и быстрого интернета; второй — новое поколение медиапотребителей, которые читают новости со смартфонов» (с. 196). Будучыню аналітычных жанраў навукоўца звязвае з фарматам «лангрыда», у аснове якога — прыწყп мультымедыйнага аповеду. Гэта бачыцца даволі верагодным, тым больш што журналісты павінны ў любым выпадку адаптавацца пастаянна да аднаўляемых інфармацыйных тэхналогій, новых віртуальных пляцовак, законаў іх існавання і прадуктыўнасці. Наконт адаптацыі рэалій, дарэчы, разважае і Уладзімір Сця-

панаў у артыкуле «Возрождение интернет-мессенджеров: чем они могут быть полезны журналистам», фіксуючы, што «сегодня именно мессенджеры отняли у социальных сетей статус самого быстрорастущего сегмента коммуникационного рынка» (с. 230). Даследчык выяўляе тэхналагічныя і сацыяльныя перадумовы хуткага росту папулярнасці ІМ, і гэта інфармацыя вельмі карысная для журналістаў-практыкаў. «Эксперименты СМИ по использованию мессенджеров в качестве дополнительных каналов для вещания могут оказаться успешными, и главное здесь не столько наличие аккаунта, сколько понимание редакции, зачем он нужен и чего от него ожидают» (с. 235). Як бачым, пры ўсіх інавацыйных тэхналогіях галоўнае слова ўсё ж такі застаецца за чалавекам, які імкнецца быць у суладдзі з часам і жыццём.

А што да працэсаў канвергенцыі СМІ, то яны, безумоўна, хвалююць і навукоўцаў, і практыкаў. Заключны раздзел зборніка змяшчае даследаванні медыятэксту ва ўмовах канвергенцыі СМІ, і тут ідзе гаворка аб розных аспектах гісторыі і сучаснасці журналістыкі. У кантэксце ж нашай размовы хацелася б вылучыць артыкул Таццяны Дасаевай «Глыток живой вады», які прысвечаны мастацкай творчасці Б. В. Стральцова, яго цудоўным абразкам. Менавіта яны — «заўважаныя пранікнёным зрокам журналіста і пісьменніка фрагменты рэчаіснасці, аб'яднаныя асобай аўтара: пейзажныя замалёўкі, жыццёвыя гісторыі, філасофскі роздум, асацыяцыі, успаміны, мроі, лірычная споведзь» (с. 258—259). Заўважу, да якой ступені ўсё гэты актуальна сёння, калі актыўным жыццём жыве віртуальная прастора творчасці. Па сутнасці, сучасныя творцы, якія імкнуцца да самараскрыцця ў благасферы ці на адкрытай пляцоўцы сацыяльнай сеткі, якія пішуць свае фрагментарныя «посты» для «невядомых сяброў», якія адчуваюць патрэбу «сказаць сэрца», так ці інакш знаходзіцца ў рэчышчы традыцыі Барыса Васільевіча Стральцова, які даў усім нам узор адзначанага мастацка-публіцыстычнага жанру, неверагодна патрэбнага, актуальнага, прыгожага і шчырага.

І на прыканцы ўзгадаю радкі Майстра: «Каб быць паходняй, трэба свяціць». «Гэтым друкаваным зваротам ён заклікаў журналістаў да прафесійнага, кваліфікаванага, творчага ўдасканалення інфармацыйнай прасторы Беларусі» (с. 8). І ўсім тым, хто дзейнічае на асветніцкай ніве, хто сее новае зерне ў новую глебу, хто сваёй справай дасягае суладдзя з сучасным жыццём, варта памятаць і берагчы добрую традыцыю і добрыя запаветы.

